

УДК 658.1

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-56>**Черкасова С.В.***доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, кредиту і страхування
Львівського торговельно-економічного університету***Сороківський В.М.***кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри вищої математики та кількісних методів
Львівського торговельно-економічного університету***Банюк Е.С.***студентка Інституту економіки та фінансів
Львівського торговельно-економічного університету***Cherkasova Svitlana***Doctor of Economics,
Professor of the Department of Finance, Credit and Insurance
Lviv Trade and Economic University***Sorokivsky Vasyl***Candidate of Sciences (Mathematics and Physics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Higher Mathematics and Quantitative Methods
Lviv Trade and Economic University***Banyuk Eleonora***student of the Institute of Economics and Finance,
Lviv Trade and Economic University*

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

FINANCIAL ANALYSIS AND FORECASTING AS A BASIS FOR THE ENTERPRISE FINANCIAL STRATEGY

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито сутність фінансової стратегії з погляду вітчизняних авторів, показано її спрямованість на забезпечення перспективного розвитку фінансової діяльності підприємства в умовах невизначеності внутрішнього та зовнішнього економічного середовища. Зазначено, що фінансова стратегія є однією з функціональних стратегій підприємства, а основою її формування є фінансовий аналіз та прогнозування. Окреслено основні об'єкти і методи фінансового аналізу та прогнозування, ключові групи фінансових показників. Досліджено значення ефективного застосування на підприємстві фінансового планування та прогнозування, їх важливість у формуванні фінансової стратегії підприємства. Встановлено, що фінансовий аналіз та прогнозування є основою забезпечення фінансовими ресурсами, досягнення фінансової стабільності і розвитку кожного підприємства.

Ключові слова: фінансова стратегія, розвиток, фінансовий аналіз, прогнозування, методи аналізу, методи прогнозування, фінансові показники.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыта сущность финансовой стратегии с точки зрения отечественных авторов, показана ее направленность на обеспечение перспективного развития финансовой деятельности предприятия в условиях неопределенности внешней и внутренней экономической среды. Отмечено, что финансовая стратегия является одной из функциональных стратегий предприятия, а основой ее формирования является финансовый анализ и прогнозирование. Определены основные объекты и методы анализа и прогнозирования, ключевые группы финансовых показателей финансового. Исследовано значение эффективного применения на предприятии финан-

сового планирования и прогнозирования, их важность в формировании финансовой стратегии предприятия. Установлено, что финансовый анализ и прогнозирование являются основой обеспечения финансовыми ресурсами, достижения финансовой стабильности и развития каждого предприятия.

Ключевые слова: финансовая стратегия, развитие, финансовый анализ, прогнозирование, методы анализа, методы прогнозирования, финансовые показатели.

ANNOTATION

The article describes the essence of the concept of "financial strategy" from the standpoint of various domestic authors, its focus on ensuring the future development of the enterprise financial activities in the conditions of uncertainty is shown. The authors view the financial strategy as one of the functional strategies of the enterprise and detail its elements. They point out that the financial strategy must be adapted to the changing conditions of the financial environment and must ensure effective management and economic potential of the enterprise. It is shown that the importance of financial analysis and forecasting in the formation of financial strategy increases in conditions of financial instability. This is due to the fact that the market economy is characterized by constant fluctuations in the situation and, in addition, market management, analysis and forecasting are the basis for the financial justification of long-term projects. The main objects and methods of financial analysis and forecasting, key groups of financial indicators are identified. For example, the objects of strategic financial analysis in the context of the dominant directions of the strategic financial development of the enterprise are: the potential for generating the enterprise financial resources, the level of efficiency of the enterprise investment, the level of the enterprise financial security, the level of quality of the enterprise financial management. The importance of financial forecasting in the

formation of the enterprise financial strategy is investigated. The following methods of obtaining predictive information are noted: economic analysis, time series method, linear programming, correlation and regression, historical analogies, expert estimates. The choice of certain methods depends on the availability of a sufficient amount of retrospective data, goals and the time horizon of forecasting (short-term or long-term). To predict the main indicators from the standpoint of efficiency, a combination of several methods is recommended. The relationship between the financial analysis and forecasting and the consequences of effective application at the enterprise are considered. It is established that financial analysis and forecasting are the basis for providing financial resources, achieving financial stability and development of each enterprise.

Key words: financial strategy, development, financial analysis, forecasting, analysis methods, forecasting methods, financial indicators.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах сьогодення основною проблемою ефективного функціонування підприємств в Україні є несприятливий вплив багатьох чинників, які зумовлюють невизначеність характеристик майбутнього фінансового стану зовнішнього та внутрішнього середовища для кожного підприємства. Зважаючи на це, підприємства усіх форм власності та господарювання можуть успішно функціонувати тільки на основі стратегічного управління, одним із найважливіших компонентів якого є процес формування і реалізації фінансової стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Різним аспектам стратегічного управління впродовж останніх років присвячено багато праць провідних українських та зарубіжних економістів. Вагомий внесок у формування теоретичних та практичних засад формування фінансової стратегії підприємства на основі проведення фінансового аналізу і прогнозування здійснили О. Біла, Г. Блакита, І. Бланк, М. Римар, Л. Лахтіонова, А. Поддєрьогін, А. Семенов, І. Ткачук, Ж. Рішар, Е. Хендріксен та багато інших економістів. Досягнення названих учених стали основою подальших досліджень питань, що стосуються фінансового аналізу, прогнозування та використання отриманих результатів під час розроблення фінансової стратегії підприємства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Зважаючи на те, що підприємства функціонують в умовах невизначеності та динамічності ринкового середовища, процес формування їхньої фінансової стратегії повинен бути гнучким та спиратися на актуальні та достовірні дані. Саме таку основу забезпечує здійснення комплексного обґрунтованого аналізу і прогнозування, показники яких взаємодоповнюють одні одних. З огляду на це, актуальним є дослідження взаємозв'язку прогнозування та аналізу в процесі стратегічного фінансового управління підприємством.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є теоретичне

обґрунтування та розроблення пропозицій щодо ефективного використання результатів аналізу і прогнозування фінансового стану підприємства для формування його фінансової стратегії.

У статті використано такі методи наукового пізнання: аналізу, синтезу, системного підходу та абстрагування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах ринкових відносин, самостійності підприємства, відповідальності за результати своєї діяльності виникає об'єктивна необхідність визначення тенденцій фінансового стану, орієнтації у фінансових здібностях і перспективах, оцінки фінансового стану інших суб'єктів господарювання. Вирішити ці питання допомагає вироблення фінансової стратегії підприємства.

Здійснений аналіз досліджень та підходів до виявлення сутності поняття «фінансова стратегія» показав, що в сучасній економічній літературі немає єдиної думки щодо його трактування.

А.Г. Семенов [1, с. 165] стверджує, що фінансова стратегія – генеральний план дій щодо забезпечення підприємства фінансовими ресурсами. Особлива увага під час розроблення фінансової стратегії автором приділяється повноті виділення грошових доходів, мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зменшенню собівартості продукції, правильному розподілу й використанню прибутку, визначенню потреби в оборотному капіталі, раціональному використанню сукупних фінансових ресурсів підприємства.

Заслуговує на увагу визначення У.В. Іванюк [2, с. 76], в якому зазначено, що фінансова стратегія – це комплекс заходів та інструментів, спрямованих на формування, розподіл та використання фінансових ресурсів із метою забезпечення ефективного використання внутрішнього фінансового потенціалу та потенційних зовнішніх фінансових потоків зі своєчасним регулюванням, координуванням та контролюванням дій щодо зміни умов зовнішнього середовища.

І.Г. Ткачук [3, с. 303] зазначає, що фінансова стратегія виступає як органічний елемент фінансово-бюджетного регулювання підприємства: у методологічному плані сутність і механізм формування фінансової стратегії підприємства необхідно аналізувати як одну з проблем фінансових відносин, фінансової оцінки реалізації стратегічних цілей підприємства; у схемі економічного регулювання фінансову стратегію необхідно розглядати як компонент загальної стратегії підприємства. Автор стверджує, що фінансова стратегія є базовою стратегією, оскільки забезпечує за допомогою фінансових інструментів, методів фінансового менеджменту реалізацію інших базових стратегій.

Так, Г.В. Блакита [4, с. 147] зазначає, що фінансова стратегія – одна з найважливіших функціональних стратегій, що спрямована на забезпечення реалізації його корпоративної стратегії та стратегії окремих бізнес-одниць, яка визначає систему скоординованих напрямів

перспективного розвитку його фінансової діяльності в умовах невизначеності, підпорядкована довгостроковим цілям, що враховують фінансові інтереси його власників, забезпечують ефективне використання внутрішнього фінансового потенціалу та можливість своєчасної адаптації до зміни умов зовнішнього фінансового середовища.

У роботі І.О. Бланка [5, с. 34] відзначено, що фінансова стратегія – це один із найважливіших видів функціональної стратегії підприємства, який забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного корегування напрямів формування і використання фінансових ресурсів за зміни умов зовнішнього середовища.

Отже, Г.В. Блакита та І.О. Бланк розглядають фінансову стратегію як один із видів функціональних стратегій підприємства та деталізують її елементи. Автори відзначають, що фінансова стратегія повинна бути адаптованою до мінливих умов фінансового середовища та повинна забезпечувати ефективне управління внутрішнім фінансово-економічним потенціалом підприємства. Цього можна досягнути лише за рахунок проведення аналізу і прогнозування як основи її вироблення.

Прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень на мікро- та макрорівнях значною мірою залежить від отриманих результатів аналізу фінансового стану підприємств, який полягає у розрахунку та вивченні комплексу показників, які характеризують різноманітні аспекти діяльності підприємства.

Розроблення фінансової стратегії підприємства базується на результатах стратегічного фінансового аналізу, який передбачає вивчення впливу чинників зовнішнього й внутрішнього середовища на результативність здійснення фінансової діяльності підприємства з метою виявлення особливостей і можливих напрямів її розвитку в перспективному періоді.

До об'єктів стратегічного фінансового аналізу в розрізі домінуючих сфер (напрямів) стратегічного фінансового розвитку підприємства відносять: потенціал формування фінансових ресурсів підприємства, рівень ефективності інвестицій підприємства, рівень фінансової безпеки підприємства, рівень якості керування фінансовою діяльністю підприємства.

Сукупність основних методів стратегічного фінансового аналізу включає SWOT-аналіз (аналіз сильних і слабких сторін діяльності підприємства), PEST-аналіз, який концентрує стратегічне дослідження тільки на факторах макрорівня, SNW-аналіз, який використовується винятково при під час аналізу чинників внутрішнього середовища підприємства, портфельний аналіз, сценарний аналіз, порівняльний фінансовий аналіз, який базується на зіставленні значень окремих груп аналогічних показників між собою.

Аналіз напрацьованих вітчизняних та зарубіжних авторів показав, що існують різноманітні підходи до побудови системи показників аналізу фінансового стану підприємств, які передбачають виділення основних груп показників. Кожна з груп показників складається з певної сукупності аналітичних коефіцієнтів: показники майнового стану; показники ліквідності; показники фінансової стійкості; показники ділової активності; показники рентабельності; показники ринкової активності.

За результатами оцінювання фінансового стану можна розробити заходи щодо підвищення ділової активності підприємства, поліпшення структури капіталу та забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, зростання рентабельності, визначити оптимальний розмір оборотних активів та капіталу, виявити резерви підвищення ефективності діяльності підприємства та оцінити перспективи його розвитку, попередити виникнення фінансової кризи чи запропонувати шляхи фінансового оздоровлення.

В управлінні підприємством обґрунтування фінансових показників досягається з урахуванням результатів фінансового прогнозування. У фахових джерелах подаються різні методи отримання прогнозованої інформації, найбільш поширеними з яких, що зумовлено їх ефективністю, є методи: економічного аналізу; прогнозування на основі часових рядів; розрахунково-аналітичні; лінійного програмування; кореляційно-регресійний; історичних аналогій; експертних оцінок. Вибір тих чи інших методів залежить від наявності достатнього обсягу ретроспективних даних, цілей та часового горизонту прогнозування (короткостроковий чи довгостроковий).

Для прогнозування основних показників діяльності з позицій достатньої точності та ефективності розрахунків вважаємо за доцільне рекомендувати поєднання кількох методів, що охоплює формалізовані і неформалізовані підходи. З використанням формалізованих методів розробляється базовий варіант прогнозу за тенденціями зміни явища в минулому, а далі з урахуванням припущень формуються альтернативні сценарії прогнозу.

Якщо показники фінансової діяльності підприємства формують часові ряди, то використовувати їх для прогнозування можна за таких умов:

- значення рівнів часового ряду визначаються тенденцією, що склалася впродовж певного періоду часу;

- існування взаємозв'язків між послідовними рівнями ряду, а також між результативним показником та показниками – факторами впливу.

Якщо зазначені вище умови виконуються, то доцільним є використання методу аналізу часових рядів, суть якого полягає у дослідженні співвідношення між закономірністю та випадковістю під час формування значень рівнів часового ряду та оцінювання кількісної міри їхнього впливу. Закономірності, які пояснюють

динаміку показників у минулому, використовуються для прогнозування їхніх значень у майбутньому, а врахування випадковостей дає змогу визначити ймовірність їх відхилення від фактичних результатів та очікувані величини цих відхилень.

Для кількісної оцінки часових рядів фінансових показників підприємства доцільно використовувати такі підходи:

– на основі середнього рівня, який визначається залежно від характеру ряду як середня хронологічна (якщо ряд моментний і проміжки між датами, на які є дані, однакові), арифметична проста (для інтервального ряду з однаковими проміжками часу), арифметична зважена (для моментного ряду з нерівними інтервалами) або геометрична (для ряду, який складається з показників темпів зростання або темпів приросту);

– на основі абсолютного приросту, який може бути ланцюговим (визначається як різниця між теперішнім та попереднім рівнями часового ряду) або базисним (визначається як різниця між теперішнім та початковим рівнями часового ряду);

– на основі темпу зростання, який також може бути ланцюговим (визначається як відношення поточного рівня часового ряду до попереднього) або базисним (визначається як відношення поточного до початкового рівня часового ряду);

– на основі темпу приросту. Ланцюговий темп приросту визначається як відношення ланцюгового абсолютного приросту до попереднього рівня часового ряду. Базисний темп приросту визначається як відношення базисного абсолютного приросту до початкового рівня часового ряду.

Для визначення основної тенденції динаміки можна застосовувати статистичні методи двох типів:

– методи «механічного вирівнювання», суть яких полягає у тому, що окремі точки тренду визначають на основі груп сусідніх значень. Включають метод середніх значень (середній рівень, середній абсолютний приріст, середній темп зростання), ковзної середньої (у його основу покладена гіпотеза про те, що під час обчислення середніх значень випадкові відхилення взаємно знищуються), експоненційного згладжування;

– методи аналітичного вирівнювання, що базуються на гіпотезі, згідно з якою досліджуваний часовий ряд володіє певною закономірністю, що може бути описана за допомогою конкретної аналітичної функції.

Результатом аналітичних методів вирівнювання є побудова ліній тренду, які описують закономірності розвитку досліджуваного показника впродовж певного періоду часу. Вибрана функція повинна задовольняти таким умовам: бути теоретично обґрунтованою; її параметри повинні бути змістовними; теоретичні значення, оцінені на її основі, повинні якомога менше відрізнятися від відповідних фактичних даних.

Прогнозуючи часовий ряд, необхідно більше уваги приділити його кінцевим значенням порівняно зі значеннями, отриманими в результаті спостережень у більш ранніх періодах. Це можна частково врахувати за допомогою методу ковзної середньої (простої або зваженої).

Визначені прогнозні значення фінансових показників підприємства дають змогу оцінити перспективи його розвитку та сподіватися на активізацію їхньої діяльності, створюють підґрунтя для вироблення фінансової стратегії.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Фінансова стратегія підприємства характеризує різноманітні відносини між суб'єктами ринку у фінансовій сфері. Вона визначає поведінку підприємства на ринку, формування його ринкової позиції залежно від обсягу доступних та наявних фінансових ресурсів, а також використання кредитно-грошових інструментів. Стратегія передбачає орієнтацію на довгострокову перспективу або вирішення ключового пріоритетного завдання в конкретному періоді часу.

Фінансовий аналіз і прогнозування основних фінансових показників дають змогу підприємству передбачати його можливий фінансовий стан, формувати очікувані результати, на основі яких ставити собі фінансові цілі та розробляти шляхи їх досягнення. Аналіз та прогнозування повинні проводитися з використанням економіко-статистичних методів та інструментів і є основою фінансового забезпечення потреб підприємства необхідними ресурсами.

Обґрунтування вибору методів аналізу та прогнозування, оптимального часового періоду аналізу, формування системи показників з урахуванням факторів невизначеності та ризику, індивідуальних особливостей діяльності підприємства потребують поглибленого дослідження та є передумовою ефективного розвитку підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами : монографія / А.Г. Семенов та ін. Запоріжжя : КПУ, 2008. 188 с.
2. Іванюк У.В. Теоретичні засади формування фінансових стратегій. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2013. № 25. С. 73-83.
3. Ткачук І.Г. Формування фінансової стратегії в системі управління підприємством. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2008. № 2. С. 301-304.
4. Блакита Г.В. Фінансова стратегія торговельних підприємств: методологічні та прикладні аспекти : монографія. Київ, 2010. 244 с.
5. Фінансова стратегія підприємства : монографія / І.О. Бланк та ін. ; за заг. ред. І.О. Бланка. Київ, 2009. 147 с.

REFERENCES:

1. Semenov A.H., Eroputova O.O., Perekrst T.V., Linenko A.V. (2008) *Finansova stratehiia v upravlinni pidpriemstvamy* [Financial strategy in enterprise management] : Zaporizhzhia : KPU, 188 pp.

2. Ivaniuk U.V. (2013) Teoretychni zasady formuvannia finansovykh stratehii [Theoretical principles of the formation of financial strategies]. *Economy. Management. Entrepreneurship*. no. 25. pp. 73-83.
3. Tkachuk I.H. (2008) Formuvannia finansovoi stratehii v systemi upravlinnia pidpriemstvom [Formation of financial strategy in the enterprise management system]. *Bulletin of Zhytomyr State Technological University*. no. 2. pp. 301-304.
4. Blakyta H.V. (2010) *Finansova stratehiia torhovelnykh pidpriemstv: metodolohichni ta prykladni aspekty* [Financial strategy of trading enterprises: methodological and applied aspects]. Kyiv. 244 pp.
5. Blank I.O. (2009) *Finansova stratehiia pidpriemstva* [Financial strategy of the enterprise]. Kyiv. 147 pp.